

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО:

Федоренко Тетяна Вікторівна,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

У цій статті проаналізовано питання врегулювання ринку віртуальних активів. Визначено, що проблеми регулювання ринку віртуальних активів в Україні постали вже досить давно, оскільки країна має відомості про використання криптоактивів та рівень обізнаності населення щодо питань, пов'язаних з обігом віртуальних активів, що робить її одним зі світових лідерів

Визначено, що саме Закон України «Про віртуальні активи» від 15 березня 2022 року здійснює регулювання обігу віртуальних активів.

Узагальнено, що завдяки ухваленому Закону України «Про віртуальні активи» ми маємо всі шанси бути передовою країною для розвитку бізнесу в цій інноваційній сфері.

Зазначено, що Міністерство цифрової трансформації України працює над відповідними змінами до Податкового та Цивільного кодексів України для повноцінної роботи ринку віртуальних активів.

Пропонується подальше удосконалення нормативно-правової бази, продовження наукових досліджень у цій галузі.

Ключові слова: віртуальні активи, ринок віртуальних активів, криптоактиви, криптовалюта, Цивільний кодекс, Міністерство цифрової трансформації.

FEATURES OF THE LEGAL REGULATION OF VIRTUAL ASSETS IN UKRAINE

Fedorenko Tetiana

PhD in Law, Associate Professor,
Institute of Law and Public Relations
Open International University of
Human Development «Ukraine», Kyiv
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3447-9078>

In this article analyzes the issue of regulation of the virtual assets market. It was determined that the problems of regulation of the virtual assets market in Ukraine have appeared for a long time, since the country has information about the use of crypto assets and the level of public awareness of issues related to the circulation of virtual assets, which makes it one of the world leaders

It was determined that the Law of Ukraine «On Virtual Assets» from 15 of March 2022 regulates the circulation of virtual assets.

In summary, thanks to the adopted Law of Ukraine «On Virtual Assets», we have every chance to be a leading country for business development in this innovative field.

It is noted that the Ministry of Digital Transformation of Ukraine is working on relevant changes to the Tax and Civil Codes of Ukraine for the full operation of the virtual assets market.

It is proposed to further improve the regulatory and legal framework, to continue scientific research in this field.

Keywords: virtual assets, virtual assets market, crypto assets, cryptocurrency, Civil Code, Ministry of Digital Transformation.

Постановка проблеми. Цифровізація економічних відносин, зокрема стрімка інтеграція віртуальних активів із боку Президента України та державних інституцій (Національного банку України, Міністерства цифрових трансформацій України) на тлі вій-

ськової агресії проти України зумовила швидку інтеграцію віртуальних активів. Міністерство цифрової трансформації, яке відповідно до свого положення формує політику у сфері віртуальних активів, зробило значний внесок у розробку правового поля в цій га-

лузі. Разом із представниками цієї індустрії працювали над розробкою Закону «Про віртуальні активи». Зараз Мінцифра працює над відповідними змінами до Податкового та Цивільного кодексів України для повноцінного запуску ринку віртуальних активів.

Питання врегулювання ринку віртуальних активів назрівало в Україні досить давно, оскільки саме Україна є одним зі світових лідерів щодо використання криптоактивів та обізнаності населення в питаннях, пов'язаних з обігом віртуальних активів. За даними аналітичного порталу Triple A, Україна посідає одне з перших місць у світовому рейтингу володіння криптовалютою серед населення.

Метою статті є аналіз особливостей правового регулювання ринку віртуальних активів, згідно прийнятого Закону України «Про віртуальні активи».

Виклад основного матеріалу. Безупинний та повсякденний розвиток новітніх інформаційних технологій обумовив появу нових об'єктів цивільних прав, якими є нематеріальні блага, що існують

виключно у цифровій формі та покликані задовольняти ті чи інші інтереси учасників цивільних правовідносин. Сьогодні такими об'єктами визначені віртуальні активи, цифрові контенти, онлайніві облікові записи, гроші та цінні папери, що існують виключно у цифровій формі [1].

Регулювання ринку віртуальних активів є актуальним питанням в Україні давно, оскільки країна має відомості про використання криптоактивів та рівень обізнаності населення щодо питань, пов'язаних з обігом віртуальних активів, що робить її одним зі світових лідерів. За даними аналітичного порталу Triple A, Україна посідає одне з перших місць у світовому рейтингу володіння криптовалютою серед населення. Цей портал характеризує Україну як «глобальний криптоцентр», де володіння криптовалютою серед населення складає 15,72% (понад 6,5 мільйонів українців) [3].

Президентом України був підписаний Закон України «Про віртуальні активи» (далі – «Закон») 15 березня 2022 року. Визначимо, що Закон був прийнятий Верховною Радою

України ще 8 вересня 2021 року, однак Президент України наклав на нього вето. Таке рішення було мотивоване недоцільністю створення нового органу, що здійснюватиме регулювання обігу віртуальних активів, та пропозицією віднести відповідні питання до компетенції Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [4].

М. Федоров, Міністр цифрової трансформації зазначає: «Новий закон — це додаткові можливості для розвитку бізнесу в нашій країні. Іноземні та українські криптокомпанії зможуть працювати легально, а українці отримають зручний і захищений доступ до світового ринку віртуальних активів. Учасники ринку отримають правовий захист та можливість ухвалювати рішення на основі відкритих консультацій із державними органами. З'явиться прозорий механізм інвестування в новий клас активів» [6].

Нацкомісія з цінних паперів буде:

формувати та реалізовувати політику у сфері віртуальних активів;

визначатиме порядок обороту віртуальних активів;

видавати дозволи постачальникам послуг віртуальних активів;

здійснювати нагляд та фінансовий моніторинг у цій сфері [6].

Команда Мінцифри займалася розробкою правового поля в цій галузі. Разом із представниками індустрії працювали над розробкою Закону «Про віртуальні активи». Зараз Мінцифра також працює над відповідними змінами до Податкового та Цивільного кодексів України для повноцінного запуску ринку віртуальних активів [8].

Прийняття Закону «Про віртуальні активи» та подальше його підписання Президентом України стало першим кроком до легалізації відповідних правовідносин між усіма учасниками ринку, захисту інтересів таких учасників та залучення додаткових інвестицій у відповідну сферу. Повноцінно ж запрацювати Закон зможе лише після прийняття нормативного акту про внесення змін до податкового законодавства в частині оподаткування операцій з вірту-

альними активами. Сьогодні достеменно невідомо, коли такий нормативний акт буде прийнято, тому в усіх учасників ринку (діючих та потенційних) є можливість детально ознайомитися з усіма перевагами та ризиками Закону.

Перш за все цей Закон вводить поняття віртуального активу, тобто надає йому юридичний статус, а також встановлює його класифікацію, що створює можливості для захисту прав на криптоактиви та в подальшому сприятиме процесу оподаткування доходів (прибутку), отриманих від діяльності з такими активами. Тобто кожен власник віртуального активу (криптоактивів або будь-якого токена) матиме можливість захистити та відстояти свої права на такий актив, у тому числі й в судовому порядку.

Віртуальним активом визнається нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має свою вартість, та існує лише в електронній формі у вигляді сукупності даних. Згідно з таким визначенням, віртуальними активами можна вважати криптовалюту, NFT та інші токени, ігрові скіни тощо.

Надавши юридичний статус віртуальним активам в Україні, цей Закон фактично легалізував ті сфери обігу віртуальних активів, які вже сьогодні активно функціонують та розвиваються в Україні, проте є не підконтрольними державі. З огляду на таку легалізацію, законний оборот таких активів став можливим на всій території України. Це включає в себе можливість купувати, відчужувати, обмінювати віртуальні активи, отримуючи при цьому юридичний захист таких операцій [7].

Крім того, Закон визначає порядок здійснення публічної пропозиції віртуальних активів (*initial coin offering*), а також встановлює вимоги щодо розміщення публічної інформації про віртуальні активи. Так, у разі здійснення публічної пропозиції віртуальних активів, особа, яка здійснює таку пропозицію, зобов'язана підготувати та опублікувати публічну інформацію, визначену Законом, яка включає в себе:

найменування особи, яка здійснює публічну пропозицію;

адресу вебсайту особи, яка здійснює публічну пропозицію;

загальну інформацію про віртуальні активи, що пропонуються до продажу, та опис прав, які посвідчують ці віртуальні активи (за наявності);

умови придбання та відчуження віртуальних активів;

інформацію про можливі ризики, пов'язані з придбанням віртуальних активів, тощо.

Цим Законом чітко встановлено, що віртуальні активи не є засобом платежу на території України та не можуть бути предметом обміну на майно (товари), роботи (послуги). Проте, дозволяє укладати правочини, об'єктом яких можуть бути віртуальні активи (купівля-продаж віртуальних активів, дарування тощо) [4].

З прийняттям Закону виникають також нові можливості для бізнесу, зокрема сфера послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, які можуть надаватися як компаніями-резидентами, так і нерезидентами за умови отримання відповідного дозволу від Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку

(далі – «НКЦПФР»). До таких послуг належать:

зберігання та/або адміністрування віртуальних активів чи ключів віртуальних активів;

надання послуг з обміну віртуальних активів на інші віртуальні активи та валютні цінності;

надання послуг переказу віртуальних активів;

надання посередницьких послуг, пов'язаних з віртуальними активами.

Розглянемо види віртуальних активів у цьому Законі. Закон України «Про віртуальні активи» розділяє всі віртуальні активи на дві категорії: незабезпечені та забезпечені віртуальні активи [4].

Незабезпечені віртуальні активи не посвідчують майнових прав. Тобто такі віртуальні активи несуть в собі лише ту цінність, яку в них вкладає та особа, яка їх створює та стоїть за ними. Прикладом незабезпеченого віртуального активу в розумінні Закону є «Bitcoin». Вартість такого активу буде визначатися не конкретною матеріальною річчю (на відміну від забезпечених віртуальних активів), яка сто-

їть за таким активом, а самим ринком, тобто попитом та пропозицією на такий актив, довірою до нього.

Забезпечені віртуальні активи, в свою чергу, посвідчують майнові права, зокрема права вимоги на інші матеріальні та нематеріальні активи. Під посвідченням майнових прав розуміється підтвердження права власника забезпеченого віртуального активу вимагати об'єкт забезпечення. Тобто фактично забезпечений віртуальний актив має цінність того майна, яким він забезпечений.

Об'єктом забезпечення такого активу може виступати будь-який інший об'єкт цивільних прав. Це може бути, наприклад, рухоме або нерухоме майно, майнові права тощо. Наприклад, якщо віртуальний актив забезпечено нерухомим майном, то власник такого віртуального активу не є власником цього нерухомого майна, проте має право вимагати передачі йому такого нерухомого майна. В даному випадку об'єкт забезпечення нерозривно пов'язаний із самим віртуальним активом та повинен визначатися правочи-

ном, відповідно до якого створено віртуальний актив [2].

Надавати послуги у сфері обороту криптоактивів можуть юридичні особи як резиденти, так і нерезиденти. Для цього компанії необхідно отримати відповідний дозвіл від регулятора ринку віртуальних активів – Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. У випадку надання послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів без відповідного дозволу, компаніям доведеться сплатити штраф у розмірі від 34 000 грн. до 119 000 грн. На кожен з чотирьох видів послуг, зазначених вище, видається окремий дозвіл. При цьому компаніям не забороняється здійснювати відразу декілька видів діяльності за умови наявності окремого дозволу для кожного з таких видів послуг. Вартість дозволу залежить від конкретної послуги, яку компанія планує надавати, а також від статусу компанії, яка цей дозвіл отримує (резидент або нерезидент) та варіюється в межах від 68 000 грн. до 136 000 грн. для резидентів України та від 340 000 грн. до 680 000 грн. для нерезидентів. Крім того,

цей Закон встановлює вимоги щодо розміру статутного капіталу компанії, в залежності від виду послуг, які вона планує надавати. Наприклад, статутний капітал компанії-резидента, яка планує надавати посередницькі послуги, пов'язані з оборотом віртуальних активів, повинен становити мінімум 595 000 грн. Для компаній-нерезидентів відповідна цифра більша практично в 5 разів та становить 2 980 000 грн. Законність походження коштів, спрямованих на формування статутного капіталу, має бути документально підтверджена.

Якщо ж компанія планує надавати послуги, пов'язані з оборотом віртуальних активів, які забезпечені валютними цінностями, слід мати на увазі, що таку діяльність може здійснювати лише фінансова установа. В такому випадку необхідно також отримати відповідну ліцензію від НБУ.

Закон забороняє бути постачальником послуг щодо віртуальних активів компаніям, які певним чином пов'язані з державою агресором або державою окупантом (зарєстровані на території таких держав, контролюються резидентами таких держав, мають

в складі засновників (учасників) або кінцевих бенефіціарних власників-резидентів таких держав тощо).

Зазначені вимоги стосуються винятково постачальників послуг щодо віртуальних активів, але не поширюються, на осіб, які здійснюють операції з віртуальними активами у власних інтересах.

Незважаючи на цілий ряд нерегульованих питань, Закон все ж створює суттєві переваги для розвитку криптобізнесу (в тому числі й інвестиційні) та обігу віртуальних активів в Україні [5].

Серед позитивних зрушень можна виділити наступні:

компанії та фізичні особи зможуть задекларувати та легалізувати свої доходи від продажу віртуальних активів;

всі учасники ринку отримають юридичний статус та матимуть змогу захистити свої інтереси та права на будь-який віртуальний актив в суді та в інших органах державної влади;

учасники ринку зможуть офіційно співпрацювати з банками (відкривати рахунки, брати кредити тощо);

компанії, які надають послуги, пов'язані з обігом віртуальних активів, матимуть можливість залучати інвестиції та капіталізувати свій бізнес;

всі учасники ринку матимуть можливість ухвалювати рішення на основі відкритих консультацій із державними органами;

криптокомпанії отримають можливість набувати статус резидента Дія Сіті (вільної зони зі спеціальними податковими та економічними умовами);

біржі та криптообмінники матимуть можливість легалізувати свою діяльність та надавати послуги на законних підставах.

Закон, безперечно, створює і ризику для багатьох криптоінвесторів в Україні. Серед основних ризиків – втрата анонімності, яка, по суті, і була однією з основних переваг віртуальних активів. З огляду на світові тенденції, вже сьогодні окремі криптобіржі проводять процедури верифікації своїх клієнтів (KYC) та надають доступ до торгових майданчиків лише за умови розкриття клієнтом певної інформації про себе. Вже найближчим часом, такі вимоги для всіх крип-

тобірж можуть з'явитися і в Україні.

Крім того, досі залишається незрозумілим питання оподаткування операцій з віртуальними активами.

Підприємствам, які вже сьогодні надають послуги на ринку віртуальних активів, а також зацікавлені в розвитку свого бізнесу та залученні інвестицій, варто вже зараз розглянути можливості, що представлені у новому Законі. З початком повномасштабної агресії РФ, обіг віртуальних активів в Україні набув нової форми. Український уряд швидко зрозумів, що криптовалюти – це найпростіший і найшвидший спосіб впоратися з потоком міжнародних донатів, і вже станом на серпень 2022 року понад 100 мільйонів доларів США у криптовалюті було задонатовано на фінансування військових потреб України. Таким чином, враховуючи кількість учасників ринку віртуальних активів, які вже сьогодні працюють в Україні, можна прогнозувати, що інтерес суспільства до цього ринку залишатиметься високим [5].

Україна входить до ТОП-5 країн світу за кількістю користувачів криптоактивів. Маємо розвинуте товариство блокчейн-розробників. Зростає кількість українських крипто-стартапів [7].

Висновки. Зроблено висновки про те, що відставання в правовому регулюванні обігу віртуальних активів є очевидним. Сьогодні потенціал світової криптоіндустрії визначається мільярдами інвестицій. Темпи її зростання

випереджають традиційні галузі економіки. В Україні ринок віртуальних активів може стати потужним сектором цифрової економіки. Завдяки ухваленому Закону ми маємо всі шанси бути передовою країною для розвитку бізнесу в цій інноваційній сфері.

Можемо зробити висновок, що наші наукові дослідження з даної проблематики і є подальшими перспективами наукового дослідження.

Список використаних джерел

17 грудня у Верховній Раді зареєстровано проєкт Закону № 6447. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/EN212534> (дата звернення 08.05.2023).

Fedorenko T., Sadkovskiy S. Virtual Assets and Digital Content as an Object of Civil Law. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 2023. 1(37). DOI: 10.31435/rsglobal_ijitss/30032023/7963.

В Україні підготували законопроект по віртуальним активам. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/economy/2023-04-18/v-ukraine-podgotovili-zakonoproekt-po-virtualnym-aktivam/295228> (дата звернення 08.05.2023).

Закон України «Про віртуальні активи» 2074-IX від 17.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення 08.05.2023).

Криптоактиви в Україні – перспектива чи утопія? URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/kriptoaktiv-v-ukrayini-perspektiva-chi-utopiya/> (дата звернення 08.05.2023).

Легалізація ринку криптовалют: прийнято закон з пропозиціями Президента. URL: <https://news.dtk.ua/state/laws-and-regulations/74964-legalizaciia-rinku-kriptovaliut-priiniato-zakon-z-propozicijami-prezidenta> (дата звернення 08.05.2023).

Рада має намір зробити віртуальні активи та цифровий контент об'єктами громадянського права. URL: <https://bin.ua/news/economics/laws/288207-rada-maye-namir-zrobiti-virtualni-aktivi-ta.html> (дата звернення 08.05.2023).

Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 09.11.2022).